

2.5. Haydaladigan yer maydoni, yaylovlar va x.k. to'g'risida ma'lumotlar

2.6. Ekin maydonlarini kengaytirish imkoniyatlari, (qanday yerlar hisobiga kengaytirish mumkinligi ko'rsatilishi kerak)

3. Xo'jalikning iqlim sharoitlari.

Iqlimning asosiy ma'lumotlari: havo harorati, yog'inlar miqdori (oylar bo'yicha) quyidagi 3.1jadvalga kiritiladi.

3.1 jadval

Tumanning ko'p yillik ma'lumoti

Ko'rsatkichlar	Oylar												O'rtacha-yillik
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Havo harorati eS													
Yog'inlar miqdori,mm													

Jadval ma'lumotlaridan foydalanib, agronomik xulosa qilinadi va xo'jalikning iqlim sharoiti baholanadi. Bunda o'rtacha haroratga o'tish kunlari ko'rsatiladi:

Bahorda +5 eS _____, kuzda _____ davom etishi _____ kun

Bahorda +10 eS _____, kuzda _____ davom etishi _____ kun.

O'rtacha bir yillik yoginlar miqdori _____ mm.

Shundan, vegetasiya davrida (4-10 oylarda) _____ mm.

Eng yukori harorat qachon va qancha vaqt davom etgan _____ oy, _____ kun.

o'zlashtiriladigan (yangi) almashlab ekishdagi hosildorlik aniqlanadi va shu ma'lumotlar asosida 5.1 jadval to'lg'aziladi.

5.1 jadval
Almashlab ekish dalasidagi ekinlar hosildorligi, s/ga

№	Ekin turi	Maydoni		O'zlashtirilgan (eski) a.e hosildorlik	Rejalashtirilgan qo'shimcha hosildorlik	O'zlashtiriladigan (yangi) a.e hosildorlik
		ga	%			
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						

Shundan keyin, xo'jalik ekinlarini strukturasi beriladi (5.2 jadval). Har bir ekin maydoni, umumiy ekin maydoniga ko'ra foiz hisobida aniqlanadi. Qishloq xo'jaligi ekinlari maydoni va hosildorligi 5.1 jadvaldan olinadi.

5.2 jadval

Ekin maydonlari strukturasi va o'zlashtirilgan
almashlab ekishdan olingan mahsulotlar

№	Ekin turi	Maydoni		Hosildorlik, s/ga		Yalpi mahsulot	
		ga	%	Asosiy	Qo'shimcha	Asosiy	Qo'shimcha

	Jami:						

Almashlab ekishni tuzishda yangi almashlab ekishdan kutilayotgan mahsulot hisoboti ishlab chiqiladi (5.3 jadval). Yangi almashlab ekishning mahsuloti ekin ekilgan maydon va hosildorlik asosida ishlab chiqiladi. Ekinlar maydoni 5.2 jadvaldan, yaqin kelajakdagi qishloq-xo'jalik ekinlarining hosildorligi esa 5.1 jadvaldan olinadi.

So'ngra, haydaladigan yerning mahsuldorligi, ya'ni yangi almashlab ekish va eski almashlab ekishdan olingan mahsulot taqqoslanadi (5.4 jadval).

5.3 jadval

Yangi almashlab ekishning mahsuldorligi

№	Ekin turi	Maydoni		Hosildorlik, s/ga		Yalpi mahsulot	
		ga	%	Asosiy	Qo'shimcha	Asosiy	Qo'shimcha

Sug'oriladigan dehqonchilik sharoitida tarqalgan asosiy begona o'tlar va ularning biologik guruhlari ta'rifi

№	Begona o't nomi	Oilasi	Yashash muddati (kam, bir, ko'p-yillik)	Bioguruhi (kuzgi, qishgi, bahorgi)	Bir tup o'simlikdagi urug' miqdori, dona	Urug'ni unish qobiliyati qancha vaqtgacha (yil) saqlanadi
1.	G'o'za yetishtiriladigan maydonlarda o'sadigan begona o'tlar					
1.						
2.						
3.						
4.						
2.	Kuzgi bug'doy yetishiriladigan maydonlarda o'sadigan begona o'tlar					
1.						
2.						
3.						

Begona o'tlarga qarshi kurashishda qo'llaniladigan gerbisidlar va ularning me'yorlari

№	Ekin turi	Begona o'tning nomi	Qo'llaniladigan gerbisid nomi	Gerbisidni qo'llash me'yorlari, kg (g) /ga	Ta'sir etuvchi modda	Qo'llash usuli
1	G'o'za	1. 2. 3. 4.				
2	Bug'doy	1. 2. 3. 4.				
3	Sabzavot	1. 2. 3. 4.				
4	Poliz	1. 2. 3. 4.				
5	Sholi	1. 2. 3. 4.				

10. Foydalanilgan adabiyotlar ruyxati

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____

O'zbekistonda tarqalgan asosiy begona o'tlar

№	Nomi	№	Nomi
1.	Zarpechak	23.	Jag'-jag'
2.	Devpechak	24.	Qurtena
3.	Shumg'iya	25.	Yaltirbosh
4.	Yulduz o't	26.	Qashqarbeda
5.	Lolaqizg'aldoq	27.	Tuyaquyruq
6.	Qizil tasma	28.	Bargizub
7.	Yovvoyi so'li	29.	Qoqio't
8.	Olabuta	30.	Izen
9.	Yovvoyi gultojixo'roz	31.	Otquloq
10.	Shamak	32.	G'umay
11.	Devkurmak	33.	Salomalaykum
12.	G'o'zantikan	34.	Ajiriq
13.	Ok itqunoq	35.	Qamish
14.	Ko'k itqunoq	36.	Achchiqmiya
15.	Oqquray	37.	Oqmiya
16.	Semiz ut	38.	Kakra
17.	Ituzum	39.	Bo'ztikan
18.	Temirtikon	40.	Quypechak
19.	Dag'alqanot	41.	Yantoq
20.	Bangidevona	42.	Kampirchapon
21.	Burgan	43.	Yovvoyi piyoz
22.	Tuyaqorin	44.	Ayiqtovon

O'zbekiston viloyatlarining agroiklim sharoiti (ko'p yillik ma'lumot)

Oylar	VILOYATLAR												
	Toshkent	Sirdaryo	Jizzax	Samarqand	Navoiy	Buxoro	Andijon	Farq'ona	Namangan	Xorazm	Qoraqalpog'iston	Qashqadaryo	Surxondaryo
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Havoning o'rtacha oylik harorati S ⁰													
Yanvar	-3,1	2,1	-1,1	-0,2	0,4	-1,5	-3,5	-2,7	-2,3	-4,5	-6,9	-2,0	-2,8
Fevral	0,0	1,0	1,7	2,5	3,2	2,1	0,3	0,7	0,2	-1,5	-4,0	3,6	5,7
Mart	7,4	8,1	8,0	7,9	8,2	8,1	8,1	7,5	9,0	5,6	4,1	9,4	11,5
Aprel	14,6	15,3	15,0	14,4	15,0	15,4	15,8	15,2	16,4	14,5	13,1	15,7	18,5
May	20,3	21,2	20,9	19,9	21,7	22,1	21,2	20,4	20,7	21,0	20,0	22,0	24,5
Iyun	25,0	25,9	26,2	24,0	25,8	26,9	25,4	24,5	25,0	25,3	25,0	26,6	29,3
Iyul	26,5	27,2	28,5	25,9	28,3	29,1	26,7	26,4	26,3	27,4	27,1	28,8	31,4
Avgust	24,6	24,9	26,8	24,2	25,9	27,1	29,8	29,8	24,8	24,9	24,7	26,6	29,6
Sentyabr	18,5	19,0	21,0	19,3	20,1	21,0	20,0	19,0	20,2	18,8	18,3	20,4	23,3
Oktyabr	11,9	12,6	13,8	13,1	13,0	13,1	12,7	11,8	13,2	11,1	10,4	13,6	16,9
Noyabr	5,0	5,8	7,0	7,2	7,1	6,3	5,6	5,4	6,4	4,0	2,1	7,5	10,1
Dekabr	-0,3	1,0	2,0	3,0	2,3	0,7	0,2	0,1	0,2	1,5	-3,0	3,2	4,8
Yil buyicha	12,5	13,3	14,2	13,4	14,2	14,2	13,1	12,8	13,4	12,1	11,0	14,8	17,4
Yog'in miqdori, mm													
Yanvar	47	32	64	41	28	16	24	21	24	10	6	31	21
Fevral	40	24	51	34	25	14	19	15	19	9	9	26	23
Mart	63	50	72	59	35	24	32	27	30	18	13	46	30
Aprel	49	39	65	64	30	22	30	19	19	10	14	36	19
May	29	32	37	36	13	12	31	21	20	26	10	20	10
Iyun	12	14	12	8	3	3	16	11	8	3	6	4	1
Iyul	4	6	4	3	0	1	6	5	6	1	5	1	0
Avgust	1	1	1	0	0	0	3	2	2	1	1	0	0
Sentyabr	4	4	4	1	0	0	3	3	4	1	2	0	0
Oktyabr	23	19	27	17	4	5	17	12	18	3	4	10	3
Noyabr	40	33	42	30	14	10	20	18	19	7	5	25	9
Dekabr	47	41	46	35	25	13	23	20	19	10	7	26	17
Yil buyicha	359	295	425	328	177	120	226	174	188	79	82	225	133

Bir kg yem-xashakdagi oziqa birligi

III-ilova

№	Ekinlar	Asosiy va qo'shimcha mahsulot	Ozuqa birligi
1	Bug'doy	donida somonida	1,19 0,20
2	Arpa	donida somonida ko'k massasida	1,13 0,33 0,16
3	Suli	donida somonida ko'k massasida	1,0 0,31 0,19
4	No'xat	donida somonida	1,17 0,30
5	Makkajo'xori	donida poyasi va bargida silosida	1,32 0,16 0,54
6	Qand lavlagi	ildiz mevasida bargida	0,24 0,16
7	Xashaki lavlagi	ildiz mevasida ildiz mevasi bargi bilan birgalikda	0,12 0,10
8	Javdar	ko'k massasida doni aralash pichanida	0,18 0,40
9	Oq jo'xori	ko'k massasida doni aralash poyasida	0,24 0,50
10	Beda	ko'k massasida pichanida	0,17 0,49

IV- ilova

**Dalalarning begona o'tlar bilan ifloslanishini
A.M.Tulikov usulida baholash**

Ifloslanish balli	Kam yillik begona o'tlar (dona /m ²)		Ko'p yillik begona o'tlar (dona /m ²)		Ifloslanish darajasi
	Miqdor oralig'i	Miqdor oralig'i	O'rtacha miqdori	Miqdor oralig'i	
I	0-30	16	0,1-1,0	0,5	Juda kuchsiz
II	31-100	65	1,1-3,0	2,0	Kuchsiz
III	101-200	150	3,1-6,0	4,5	O'rtacha
IV	201-300	250	6,1-10,0	8,0	Kuchli
V	301-500 va undan ko'p	400	10,1-15,0 va undan ko'p	12,5	Juda kuchli

Izoh: Boshqqli don ekinlarining asosiy mahsulotini qo'shimcha mahsulotlarga bo'lgan nisbati 1:1,5-2 ga, no'xatniki - 1:1,5 ga, makkajo'xoriniki- 1:2 ga teng.

Asosiy adabiyotlar.

2. S.A. Vorobyev., A.N. Kashtanov., A.M. Лыков., I.P. Makarov., «Zemledeliye», M.,Agropromizdat., 1991.
3. A.Ermatov.-Sug'oriladigan Dehqonchilik. O'qituvchi, Toshkent, 1983.
4. A.Rasulov,A.Ermatov.Tuproqshunoslik asoslari va dehqonchilik., Toshkent,1980
5. A.Ermatov, V.G'aniyev.-Dehqonchilik.Toshkent,1990.
6. B.A.Dospexov Metodika polevogo opyta. «Kolos» M.1979
7. A.N.Imomaliyev, P.F.Bespalov, M.A.Belousov va bshqalar. Metodika polevogo opytov s xlorchatnikom. T..1981.
8. E.I.Zaurov Dehqonchilikdan laboratoriya ishlari va amaliy mashg'ulotlar, Toshkent, 1979.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Karimov I.A O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida, T., 1995.
2. O'zbekiston Respublikasining «Fermer xo'jaligi to'g'risida», «Dehqon xo'jaligi to'g'risida», «Qishloq xo'jalik kooperativi (shirkat xo'jaligi) to'g'risida»gi (1998) qonunlari.
3. I.Suleymanov, K.Muminov.- Dehqonchilikdan amaliy mashg'ulot uchun metodik qo'llanma. SamQXI, 1990.
4. A.Narziqulov. Dehqon taqvimi. Toshkent, 1991.
5. Paxtachilik spravochnigi. Toshkent, 1989.
6. A.K.Qashkarov, N.B.Qashkarov Almashlab ekishda paxta yetishtirish texnologiyasi. Toshkent, 1991.
7. Abdukarimov D .T., Gorelov Ye.P.,Xalilov N.X., Dehqonchilik asoslari va yem-xashak yetishtirish . T., «Mehnat»; 1987
8. E.I.Zaurov, G.A.Ibrohimov, A.A.,Rasulov. – «Zemledeliye», Tashkent, 1986
9. A.Ermatov. – Sug'oriladigan yerlardagi begona o'tlar va ularga qarshi kurashish. Toshkent, 1987.
- 10.B.A.Vorobyev i.dr. Praktikum po zemledeliyu, M., 1987.
- 11.A.Mirzayev va boshqalar. – Dehqonchilik fanining yutuqlari va ilg'orlar tajribasi. Toshkent 1987.
- 12.«O'zbekiston qishloq xo'jaligi», «Paxtachilik va donchilik» boshqa asosiy jurnallar.
13. Saytlar <http://www.TSAV.uz>, <http://www.Grida.aral.uz>